FRANC. ERN. BRUCKMANNI, MED. DOCT. ACAD. CÆSAR. NAT. CUR. ET SOC. REG. PRUSS. SCIENT...

Franz Ernst Bruckmann

Digitized by Google

FR. ERNESTI BRVCKMANNI, D.

EPISTOLA ITINERARIA LIX.

SISTENS

SCIAGRAPHIAM MVSEI BRVCKMANNIANI,

IN SPECIE

ISTIVS REGNVM MINERALE,

AD

PRÆNOBILISSIMVM, CLARISSIMVM, CONSVLTISSIMVM ATQVE DOCTISSIMVM,

DOMINVM,

DOMINVM

JOH. WILH. KRETSCHMANNVM,

MEDIC. LICENT. &c.

WOLFFENB. MDCCXXXVII.

Digitized by Google

VIR PRÆNOBILISSIME ATQVE CLARISSIME,

FAVTOR ET AMICE COLENDISSIME!

III. Regnum minerale Muſei noſtri* ſequentes habet claſſes generaliores. *Prima* viſui offert *Terras*, nempe quatuor argillæ ſpecies; decem Boli albæ & rubræ, aliasque Terras bollares. Cretæ albæ, rubræ, incarnatæ & nigræ quatuordecim ſpecimina. Margarum & ſaxorum medullarum LXXVII. exempla diverſa. Rubricas fabriles. Terras virides. Ochrarum flavarum & rubrarum octo ſpecies. Sil Neapolitanum. Terræ citrinæ duas ſpec. Terram Japanicam. Placentas ſeu trochiſcos Catachamber, Catacambræ ſeu Catagambæ Orientalis, qui ad nos in Europam ex Japania advehuntur; ſunt magiſterium terræ Catechum & contra aginas laudantur; ſaporem cum foliis Théæ de bout, quem in lingua exprimunt, accurate convenientem habent, odorem vero nullum. Forſan folia nominata in India Or. his placentis colorantur & tinguntur? notum enim eſt cunctis, ſaporem & colorem foliorum Théæ de Bout non eſſe naturalem, ſed artefactum. Porro Orleanam. Laccam muſicam. Umbræ duo ſpecimina; terræ Tripolis tres ſpec. Colonienſem. Terras ſigillandas & ſigil-

ſigillatas numero CIV. diſcretas. Bethlehemiticam Lac Mariæ dictam. Perforatam Wintzeburgenſem. Anglicam rubram & pallidiorem. Terram foliata Siculam ſulphuream, coloris cinerei, quæ accenſa ibidem pro ſedanda paſſione hyſterica maximæ commendatur; Ex meris ſubtilibus lamellis ſeu foliis ſibi invicem ſuperimpoſitis conſtat. Lac lunæ ſeu Agaricum mineralem. Lac montis ex antris draconum Hung. Lac lapideum, Stein-Milch, flores Martis nativi exhibens, ex argenti fodinis Schemnicenſ. Terram Adamiticam ſeu Damaſcenam, coloris egregii rubri. Farinas minerales. Terram bituminoſam odoriferam nigram. Argillam montis Bructeri, Speck-Erde, pinguem ad inſtar lardi, coloris albicantis. Terras Porcellanas variorum locorum, &c.

Claſſis IIda ſalia, & *IIItia concreta ſulphurea*, Ep. It. XCV. jam notata, monſtrant.

IVta lapides vulgares in medium profert, nempe Tophos & arborum ramos, folia, cortices, ligna, radices, muſcum, oſſa, dentes, conchas, cochleas iſtis incruſtatas & circumdatas. Gramina tartaro obducta. Muſcum totum quantum in tophum mutatum. Millefolium aquaticum majus & minus, Equiſetum fœtidum repens incruſtatum. Foſſile arboreſcens montis arenarii Maslenſis. Varias Oſteocollas, inpr. ferrugineam fiſtuloſam, Glaß-Röhren, vitrum, inſtar adamantis, ſcindentem, ejusd. loci. Tophos ex variis thermis Europæis, teſtas ovorum, ramos & arborum folia, ſtramina, incunculas iſtis incruſtatas. Flores calcis & Piſa Carolina ex aquis calidis. Sulphur thermarum nativum. Lapides corneos cum renibus & impreſſionibus Pectinum, aſteriarum, coralliorum, &c. Morettum Anglicanum. Galactitas, vulgo Schmeer-Steine, propter pinguedinem dictos, cum & ſine arbuſculis, nigris & aureis, elegantioribus, variaque ex iſtis parata vaſa. Glaciem Mariæ plurium locorum. Lapidis ſpecularis varias ſpecies. Amianthum ex diverſis regionibus. Alumen plumoſum & ſciſſile. Stalactitas ex multis

Digitized by Google

Europæ antris ſubterraneis, plus quam LXXX. in ſtiriis, calamis, globulis, bellariis, fructibus, it. & cum unicornu foſſili. Bellaria Tiburtina, Confetti di Tivoli dicta. Lapides violas, hircum, urinam felium, moſchum &c. redolentes. Ætitæ veri & ſpuri plus quam XVI. differentes ſpecies. Lapidem ſpongiæ officin. & foſſilem. Pumices. Lap. nigrum ex Comitatu Orawaenſi Hung. in morbis & peſte porcorum proficuum. Silices varios, v. g. ſanguinea pluvia tinctos; lap. ſciſſiles & fiſſiles marmoratos, venis, maculis, nebulis & punctis pictos. Aurum, argentum & cuprum felium. Lap. ollarem ſeu Comenſem Helvetiæ, vaſaque cum olla ad uſum potus Théæ & Coffe deſtinata ex eo tornata, &c.

Quinta miratur *ſtellas elementares*, *lapideſque pretioſos*, *Oriental. & Occidental.* quorum ex cunctis generibus quidam adſunt. Ex multis ſaltim præ reliquis peculiarem laudem merentur Ætites enydros ſemiglobularis ex Achate duriſſimo variegato, cujus cavitas interior albis cryſtallulis ſplendentibus referta & circumdata, ex thermis Hirſchberg. Argyrites, cui parvi Granati immixti, ex monte Kynaſt. Spatum cum Hyacinthis flavis cubicis druſiformibus Gersdorffenſe Miſniæ. Jaſpis viridis Neoſolienſis. Tabula parva oblonga & quadrata polita ex Jaſpide brunni coloris punctis argenti nativi referta. Opalus diaphanus ex fodina quadam vetuſta & derelicta ad pagum Abrahamsdorff, uno mill. Epericis diſtantem, in & extra matricem, qui politus albus & igneus eſt. Opalus Oriental. magis lacteus. Malachites Malvæ inſtar viridis Tyrolenſis. Granatus Bohemicus undecim ſemunciarum, a natura ſtatim multangulus. Granati ex jugis Carpathicis; Norvegici variæ magnitudinis, cum & ſine argento nativo, in & extra mineram. Sardonyx Cremnicenſis colore albo & rubro variegata, it. diverſorum colorum. Globulus ex Acchate Orientali tornatus & politus, in quo a natura mire ludente conſpicilia accuratiſſime delineata. Dendrachatæ Orientales arboribus, fruticetis brunnis, atris

&

Digitized by Google

& cinnabarinis, maculis, unguibus & nubibus, punctisque a natura polydædala eleganter picti. Achates moſchum olens, dubio procul a terræ ſtratis, in quibus delituit? Androdamas Helveticus pyramidalis, qui intenſius calefactus ad tempus notabile in tenebris, phoſphori inſtar, lucet. Aqua marina de Eibenſtok. Achates rarior, in quo occultus naturæ penicillus ſpurcamina, quæ per muſcarum inteſtinula labuntur, abundanter pinxit. Corallia & ſtatua St. Jacobi de Compoſtella ex Gagate nigro Hiſpanico, omnium præſtantiſſimo, affabre formata. Et adhuc plures quam CCXXX. lapides, qui gemmis & lapidibus pretioſis annumerantur.

Sectio VIta lapides figuratos perplures, certa figura ex luſu naturæ præditos, exhibet, nempe iſtos, qui mathematicam figuram oſtentant ſphæricam, hemiſphæricam, pilariam, quadratam, rhomboidalem, triangularem, circularem, ovalem ſeu oviformem, columnarem, angulatam, &c. qui fructus, pruna, poma, pyra, Perſica mala referunt; his annumerantur Perſicites, Coccomeloita, Dactylites, Amygdaloides, Nuces Moſchadæ lapideæ, Spicæ frumenti metallares, Piſa Carolina, Bethlehemitica, lapides frumentarii, piſa, fabæ, phaſeoli, olivæ lapideæ, &c. qui pedes, cum & ſine tibiis nec non muſtricolas repræſentant. Porro hæc claſſis continet ſilices linguæformes, ſpleniformes, reniformes, caſeiformes, Staurolithos; panes & vulgares & biſcoctos, nec non ſimilas lapideas; oſſa ſaxea; Priapolithos; Colitem; Enorchides; calculos ophthalmicos, lapides variolatas & morbillorum maculis notatos; Dendritarum LXXX. ſpecimina, &c.

Sectio VII. agit *de lapidibus figuratis, res naturales repræſentantibus, ex quorundam vegetabilium transmutatione,* hujus *ſubdiviſio 1ma* exhibet *Muſcum* petrifactum variorum locorum.

2da monſtrat *lithobiblia* ſeu foliorum impreſſiones & veſtigia in variis lapidibus calcariis, tophaceis, argillaceis & arenariis.

Digitized by Google

3tiâ offert *ligna petrifacta & foſſilia* numero LX.

4ta viſui offert *lithophyta* ſeu plantas foſſiles, & inter has præcipue Eſulam in lapide fiſſili cineteo Salfeldenſi; Rutam murariam, Arundinem, Filices ſaxatiles, non ramoſas, Filiculas, Polypodium, Equiſetum, ſtramen; &c. in ſimili lapide; Lithoſmundam de Chaumont Gallia, &c.

5ta *Fungitarum* lamellatorum & pileatorum variarum regionum diverſas ſpecies, *Ceratitas*, *Corallia*, *Alcyonia* poroſa, ſtuppoſa, favaginea, tuberoſa; *Eſcharum* marinam, *Rotulariam*, *Campoidas*, &c.

Sectio VIIIva in medium ducit *foſſilia figurata*, res naturales *repræſentantia*, *ex quorundam animalium transmutatione*, hujus *ſubdiviſio* 1ma monſtrat *oſſa* juxta ac *dentes foſſiles*, petrifactos & calcinatos; Ebur & unicornu foſſile, inpr. dentem equinum molarem in Martis mineram mutatum ex Principatu Blanckenburg. Dentes Canſtadienſes foſſiles arbuſculis ſubtilibus exornatos. Vertebras colli nec non maxillas draconum dictas ex antris Draconum Hungar. Oſſa humana petrifacta brunni atrique coloris in lapide marmoreo polito Eſperſtadienſi, &c.

2da *Icthyolithos* varios in marmore albo & lapidibus ſciſſilibus nigris & brunnis, diverſarum regionum.

3ta *Oolithorum*, ratione coloris & globulorum magnitudinis differentium, perplura elegantiora ſpecimina.

4ta *Gloſſopetras* rectius *Odontopetras*.

5ta *Cancros*, *Gammaros*, *Squillas*, *Aſtacos & Paguros* petrifactos, nec non *Inſecta* innominata Grülleburgenſia.

6ta *Belemnitarum* in & extra matric. plus quam LX. diverſa variorum locorum ſpecimina ſiſtit.

7ma *Entrochos & Trochos* perplures monſtrat. Hos inter non alia intercedit differentia, quam quæ inter partem & totum, ita ut ex Trochitis nondum ſeparatis Entrochus conſtet; ſeu Entrochus ſit plurium trochorum conjunctio.

8va *Lapidem nummalem*.

9na

9*na Aſterias* ſeparatas & columnares, rotundas, pentagonas, armatas; in & extra matricem; Oriental. & Europæas; politas & rudes.

10*ma Encrinum & Stellas marinas* repræſentat.

11*ma Caryophyllitas* exhibet.

12*ma Entalia & Dentalia* foſſilia.

13*tia Lapides Judaicos*.

14*ta Cornua Ammon*. CCXX. diſcreta, ex variis terris & regionibus.

15*ta Cochlearum* petrifactarum ingens ſequitur copia.

16*ta* Has *Strombitæ*, *Turbinitæ*, *Trochi & Fuſi* foſſiles, *Buccinitæ*, *Cochleæ Venereæ &c.* excipiunt.

17*ma* plus quam centum *Echinitas* pileatos, galeatos, cordatos, ſulcatos, cluniculares, natiformes, fibulares, ovarios, papillares, laticlavios, cum & ſine teſta, corneos, cretaceos, calcarios, arenarios; opacos & pellucidos; in & extra matricem; variæ magnitudinis; horumque radios petrifactos juxta ac peltas in apricum profert.

18*va* Exhibet *Tubulos verniculares marinos* ſeu domicilia Inſectorum petrifacta.

19*na Bivalvia teſtacea ſtriata* foſſilia; magnum numerum Pectinitarum, Pectunculitarum; Patellarias, Serrellas, conchas anomias ſtriatas, Amuſium Rumphii, &c.

20. Siſtit *Conchitem lævem* bivalvem foſſilem, ejusque varias ſpecies, nempe Terebratulas ſ. conchas anomias læves, Tellinoideas, gibboſas, ventricoſas, lacunoſas, auriculatas, rugoſas, Venereas; Tellinitas, Trigonellas, matrem perlarum petrifactam; Conchitem frondium Gallicorum ad inſtar figuratum; Marmora conchifera rudia & polita.

21*ma Muſculitas* majores, medios & minimos, longitudinaliter & transverſaliter ſtriatos, læves, candatos, marcaſitaceos ſeu armatos, cum & ſine teſta.

22*ta Solenes* bivalves, majores & minores, arcuatos, convexos, incurvatos, c. & ſ. teſta, in & extra matricem.

23. *Bucarditæ* lævis, ſtriati, craſſi & ventricoſi ſpecimina varia.

24*ta*

Digitized by Google

24ta *Hyſterolithos*, genitalia ſexus ſequioris curioſe oſtendentes, in & extra matricem. Sunt propriæ conchæ bivalves læves.

25. Conchas *Oſtreaceas* varias maximas, medias & minimas, craſſas, aſperas, inæquales, lamellatas, ſtriatas, faſciatas, rugoſas, imbricatas, c. & ſ. teſtis, c. & ſ. tubulis lumbricorum marinorum adhærentibus.

26. *Aurem marinam* petrifactam.

27. *Limnoſtracitas* ſpinoſos ſeu conchulas foſſiles echinatas; *lapides Megaricos; Patellaria; conchas valvuloſas*, ſeriem dentium acutorum repræſentantes, Druten= oder Truten-Steine dictas.

28. *Gryphytæ* ſeu conchitæ curviroſtri ſeu recurvo & adunco roſtro præditi, Gryphi, animalis fabuloſi ungues falcatos referentis, lævis, rugoſi, ventricoſi, lacunoſi aliquot exemplaria.

29. *Chamitarum* lævium, ſtriatorum, aſperorum, rugoſorum varia ſpecimina.

30. *Polypum marinum* petrifactum.

Sect. IX. ſiſtit *lapides artefactos*, nempe fluores gemmeos; lapides fulminares; Avanturinum; lapides Würzeburgenſes literarum Hebraicarum characteribus & inſecto papilionacei generis inſignitos. Calculos operis ſectilis teſſellati & vermiculati, Moſaiſche Arbeit/ Moſaiſch Mauerwerck dictos, ex Templis Dianæ Epheſiæ, St. Marci Venetorum. Calculos Moſaicos cœruleos, flavos & virides ex Grotta Sybillæ Cumanæ. Fragmentum columnæ Pragenſis, quam malus ſpiritus ex ſummi Pontificis ſede, Roma, una nocte Pragam poſta celeri deportaſſe traditur. Pavimenti Romani in Angliæ Comitatu Oxonienſi prope Stunsfeld A. 1712 detecti teſſeras. Ramenta de arce ſeu turri Britannica, Brittenburg. Teſſeras luſorias Badenſes foſſiles &c.

Sect Xma continet *Metallophylacium*, cujus vero mineras, cum jam Ep. It. XXXIX. usque XLVII. delineaverimus, hic ſicco pede prætermittimus. Sic tantum ſupereſt *caput poſterius* res varias artefactas oſtendens & declarans, quod ſtatim in ſequentibus aperiam. Vale, *Vir Præſtantiſſime*, & me ama.

Wolff d. 1. Jun. 1737.

T. T.

Brückmannus, *D.*

99 948230

Digitized by Google